

Юлія ІВАНОВСЬКА,

*викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін
ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»*

РОЛЬ ВСТУПНОГО ЗАНЯТТЯ У ФОРМУВАННІ ЧИТАЦЬКОЇ МОТИВАЦІЇ

Анотація. У статті розглядається роль вступного заняття як важливого етапу у процесі вивчення художнього твору на заняттях зарубіжної літератури у закладах фахової передвищої освіти. Автор аналізує методичні підходи до організації вступного заняття, визначає його функції та потенціал у формуванні внутрішньої мотивації здобувачів освіти до читання. Запропоновано ефективні прийоми та приклади практичного застосування. Матеріал адресовано викладачам гуманітарних дисциплін, вчителям-словесникам, методистам, студентам педагогічних спеціальностей.

Ключові слова: *зарубіжна література, вступне заняття, читацька мотивація, методика викладання, художній твір, мотиваційне поле, емоційне налаштування.*

Вступ. У сучасному освітньому просторі, де особистісно орієнтоване навчання стає пріоритетом, особливого значення набуває формування внутрішньої мотивації здобувачів освіти до читання художніх творів. Зарубіжна література як навчальна дисципліна має потужний потенціал для розвитку естетичного смаку, критичного мислення, емоційної чутливості та гуманістичних цінностей. Однак без належного мотиваційного підґрунтя ці можливості залишаються нереалізованими.

Вступне заняття — це не лише організаційний початок вивчення нового твору, а й стратегічний інструмент, що дає змогу активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти, викликати інтерес до теми, створити емоційний контакт із текстом. Саме на цьому етапі формується установка на глибоке прочитання, співпереживання та осмислення художнього світу твору.

Теоретичні засади формування читацької мотивації

Мотивація до читання — складне психолого-педагогічне явище, яке охоплює як зовнішні стимули (оцінювання, заохочення, соціальні очікування), так і внутрішні чинники (інтерес, емоційна залученість, потреба в самовираженні). У контексті вивчення художнього твору особливу роль відіграє саме внутрішня мотивація, що ґрунтується на особистісній значущості змісту, можливості ідентифікації з героями, співпереживанні, пошуку відповідей на важливі життєві питання.

Вступне заняття має на меті: створити мотиваційне середовище; активізувати попередній досвід студентів; сформувані очікування від твору; задати проблемне поле для подальшого аналізу; забезпечити емоційне налаштування на сприйняття тексту.

Методичні підходи до організації вступного заняття

Ефективне вступне заняття має відповідати таким принципам:

- діалогічність — залучення здобувачів освіти до обговорення, постановки запитань, висловлення власних думок;
- інтеграція — поєднання літературного матеріалу з історією, мистецтвом, філософією, психологією;
- емоційна насиченість — використання музики, візуальних образів, цитат, що викликають емоційний відгук;
- проблемність — формулювання питань, які спонукають до роздумів і пошуку відповідей у тексті.

Структура вступного заняття

1. Актуалізація життєвого досвіду та знань студентів
  - Вправи на асоціації, міні-дискусії, опитування.
2. Створення мотиваційного поля
  - Цікаві факти про автора, історію написання твору.
  - Відеофрагменти, ілюстрації, музичні твори, що відповідають тематиці.
3. Формулювання проблемного запитання
4. Прогнозування змісту твору
  - Робота з назвою, епіграфом, обкладинкою.
  - Вправа «Передбачення»: студенти висловлюють припущення щодо змісту.
5. Ознайомлення з планом вивчення твору
  - Представлення структури аналізу, форм роботи, критеріїв оцінювання.

Методичні прийоми та техніки

- «Інтелектуальна провокація» — постановка парадоксального або суперечливого запитання.
- «Емоційне занурення» — створення атмосфери через музику, світлини, цитати.
- «Діалог з автором» — уявна розмова з письменником на основі біографічних фактів.
- «Читач-дослідник» — студент виступає як дослідник, що має розкрити «таємницю» твору.
- «Літературний квест» — інтерактивна гра з пошуком ключів до розуміння тексту.

Практичний приклад

Твір: «Старий і море» Е. Хемінгуея

Мета вступного заняття: сформувані інтерес до твору, актуалізувані тему боротьби, гідності, самотності.

Хід заняття:

- Обговорення: «Що для вас означає перемога?»

- Перегляд фрагменту документального фільму про Кубу.
- Ознайомлення з біографією Хемінгуея, його захопленням риболовлю.
- Прогнозування: «Чому герой роману — старий рибалка?»
- Формулювання проблемного запитання: «Чи завжди перемога — це результат?».

Твір «Гамлет» Вільяма Шекспіра

- Актуалізація: «Чи завжди помста є виправданою?».
- Мотиваційне поле: відеофрагмент з театральної постановки, портрет Шекспіра, цитата «Бути чи не бути...».
- Проблемне запитання: «Чи має моральне право син на помсту за батька?».
- Прогнозування: здобувачі освіти висловлюють очікування щодо теми внутрішнього конфлікту.

Твір «Перевтілення» Франца Кафки

- Актуалізація: «Як ви реагуєте на зміни у зовнішності чи поведінці близьких?».
- Мотиваційне поле: фото сюрреалістичних картин, обговорення поняття «відчуження».
- Проблемне запитання: «Чи може людина втратити свою сутність, залишаючись фізично живою?».
- Прогнозування: аналіз назви, припущення про жанр і стиль.

Твір «Чума» Альбера Камю

- Актуалізація: «Як поводиться людина в умовах загрози?»
- Мотиваційне поле: паралелі з пандемією COVID-19, фото ізоляції, цитата «Чума — це не тільки хвороба».
- Проблемне запитання: «Чи може людина залишатися гуманною в умовах катастрофи?».
- Прогнозування: аналіз назви, очікування щодо теми морального вибору.

Твір «Колгосп тварин» Дж. Орвелла

- Актуалізація досвіду: «Чи завжди революція веде до справедливості?» або міні-дискусія про сутність понять *влади, рівності, свободи*.
- Мотиваційне поле: цікаві факти про Орвелла, його участь у війні, політичні погляди, кадри з екранізації, карикатури на тоталітаризм.
- Проблемне запитання: «Чому ідеї свободи можуть перетворитися на нову форму гноблення?».
- Прогнозування змісту: робота з назвою: «Що може означати «Колгосп тварин»?», аналіз обкладинки, епіграфа (якщо є).

Твір «Стариган з крилами» Г. Г. Маркеса

- Актуалізація досвіду: «Як би ви відреагували, якби побачили ангела?», вправа на асоціації: «крило», «чудо», «старість».
- Мотиваційне поле: факти про магічний реалізм, коротке відео про Маркеса, ілюстрації до новели, музика з латиноамериканськими мотивами.
- Проблемне запитання: «Чи здатна людина побачити диво в буденному?».
- Прогнозування змісту: робота з назвою: «Що може означати “дуже старий чоловік з величезними крилами”?».

- Передбачення: хто він, звідки, чому з'явився?

Твір «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер» Е. Т. А. Гофмана

- Актуалізація досвіду: «Чи завжди зовнішність відповідає сутності людини?», вправа: «У чому сила — в розумі, чарівності чи впливі?».
- Мотиваційне поле: факти про Гофмана, романтизм, фантастичні елементи, ілюстрації до твору, фрагменти з театральних постановок.
- Проблемне запитання: «Чи може суспільство бути обманутим зовнішніми ознаками успіху?»

- Прогнозування змісту: робота з назвою: «Що означає “Цинобер”?»

- Передбачення: ким є головний герой, чому його сприймають інакше?

Твір «Божественна комедія» Данте Аліг'єрі

- Актуалізація досвіду: «Що для вас означає “спокута”?», вправа: «Три світи — рай, пекло, чистилище. Як ви їх уявляєте?».

- Мотиваційне поле: факти про Данте, історичний контекст, вигнання, відео з візуалізацією «пекла», ілюстрації Ботічеллі.

- Проблемне запитання: «Чи може мистецтво бути шляхом до духовного очищення?».

- Прогнозування змісту: робота з назвою: «Чому “комедія”?».

- Передбачення: що чекає героя, які випробування?

Висновки

Вступне заняття — це не лише перший крок до вивчення художнього твору, а й важливий етап формування читацької мотивації. Його ефективність залежить від здатності викладача створити емоційно-інтелектуальне середовище, у якому здобувач освіти відчує потребу в читанні як у способі пізнання себе й світу. Методична гнучкість, творчий підхід, урахування вікових особливостей студентів — ключові чинники успішного вступного заняття. Враховуючи динаміку сучасної освіти, методика проведення вступного заняття може бути адаптована до дистанційного формату, інтерактивних платформ та міжпредметних зв'язків. Це відкриває нові можливості для формування читацької мотивації в умовах цифрового середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ:

1. Вплив зарубіжної літератури на розвиток читацьких компетентностей. <https://naurok.com.ua/formuvannya-chitacko-kompetenci-na-urokah-zarubizhno-literaturi-354700.html> (дата звернення: 24.10.2025 р.).

2. Дячок С.О. Формування читацької грамотності школярів на уроках літератури в умовах дистанційного навчання. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728651/1/Diachok.doc.pdf> (дата звернення: 24.10.2025 р.).

3. Прийоми мотивації на уроках зарубіжної літератури. <https://naurok.com.ua/priyomi-motivaci-na-urokah-zarubizhno-literaturi-110927.html> (дата звернення: 24.10.2025 р.).

4. Сафарян Світлана. Формування активної читацької діяльності — як складова інформаційно-методичного середовища вчителів світової літератури <https://svitlit.ippo.kubg.edu.ua/?p=595> (дата звернення: 24.10.2025 р.).